

Inspectie van het Onderwijs
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

NAAR VERNIEUWD TOEZICHT

EXCELLENTE SCHOLEN

juni 2016

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

In 2012 heeft de toenmalige minister van Onderwijs het predicaat Excellente School in het leven geroepen om goed presterende scholen in Nederland te kunnen erkennen en waarderen. Scholen met dit predicaat hebben een in de basis goede onderwijskwaliteit en onderscheiden zich van andere scholen door een specifiek excellentieprofiel, dat duidelijk herkenbaar is en doorwerkt in de gehele organisatie. Bijvoorbeeld een onderscheidende aanpak bij een specifieke groep leerlingen of een innovatief onderwijsaanbod of –concept. Zij dragen hiermee bij aan het creëren van een (onderwijs)cultuur die is gericht op het streven naar verbetering en het uitwisselen van expertise.

Scholen kunnen zich jaarlijks in het voorjaar aanmelden voor het traject Excellente Scholen. Zij bepalen zelf waarin en op welke wijze zij zich willen profileren; excellentieprofielen worden niet voorgeschreven. Nadat de algemene onderwijskwaliteit is onderzocht en er geen (ernstige) signalen zijn gevonden (bijvoorbeeld op het gebied van de onderwijsresultaten of de financiële situatie), verifieert een onafhankelijke jury of de excellentieprofielen van scholen voldoen aan de criteria of niet. Dan gaat het om onder andere de vraag of er een helder en een voor de school relevant excellentieprofiel is en of dit profiel zowel intern als extern wordt erkend.

Met het predicaat krijgen scholen in het primair onderwijs, voortgezet onderwijs en (voortgezet) speciaal onderwijs maatschappelijke waardering voor hun geleverde inspanningen en prestaties. Het traject Excellente Scholen dient als een stimulans te werken om het onderwijs verder te ontwikkelen en te verbeteren, ook voor scholen aan wie het predicaat (nog) niet is toegekend. De excellente scholen kunnen als voorbeeld dienen en andere scholen inspireren om te werken aan kwalitatief goed onderwijs.

1.2 Recente vernieuwingen

Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft het traject Excellente Scholen tot en met 2014 verzorgd. Sinds 2015 valt het predicaat onder de verantwoordelijkheid van de Inspectie van het Onderwijs en wordt het in samenhang gebracht met de voorgenomen vernieuwingen in het toezicht. Excellente Scholen is en blijft daarbij een losstaand traject en het predicaat is enkel via deelname te verkrijgen. Het traject is tegelijkertijd op een aantal punten aangepast. Zo is het predicaat voortaan niet één maar drie jaar geldig. Ook ligt bij de jurybeoordeling de nadruk sterker dan voorheen op datgene waar de school in uitblinkt, oftewel het excellentieprofiel. De inspectie richt zich juist op de algemene onderwijskwaliteit. Verder is de nieuwe jury sectorspecifiek ingericht – in de drie sectoren primair onderwijs, voortgezet onderwijs en (voortgezet) speciaal onderwijs – om beter rekening te houden met sectorale verschillen. Een laatste vernieuwing is dat deelnemende scholen niet op een centrale bijeenkomst, maar op de eigen school te horen krijgen of zij het predicaat ontvangen of niet (de zogenaamde Onthulling). Zij krijgen hiermee de gelegenheid het (eventueel) behaalde succes met het team te vieren.

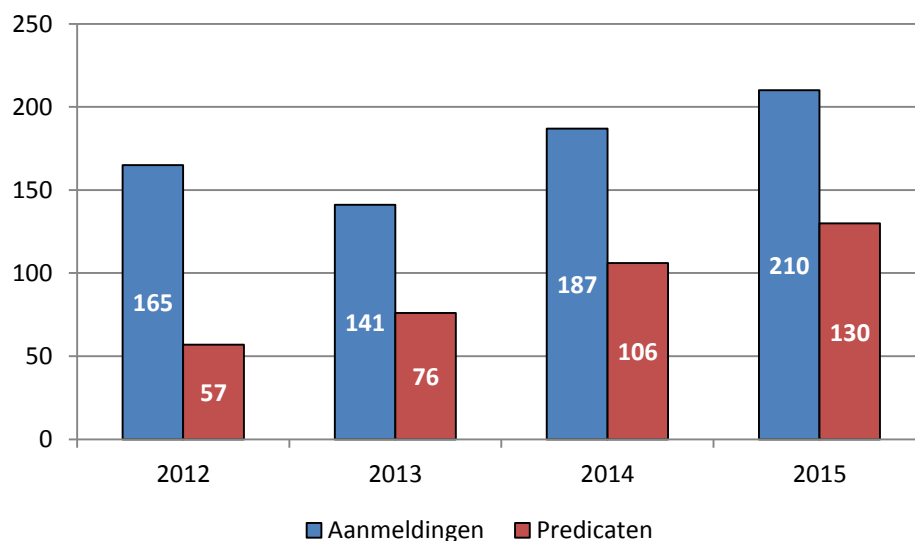
2 Terugblik Excellente Scholen 2015

2.1 Inleiding

Het traject Excellente Scholen 2015 was zoals hiervoor aangegeven het eerste traject dat onder de verantwoordelijkheid viel van de inspectie. Hieronder blikken wij kort terug op dit jaar. Om in kaart te brengen wat het traject heeft opgeleverd, wat eraan kan worden verbeterd en wat de effecten zijn van deelname heeft de inspectie na afloop een vragenlijst uitgezet onder de deelnemende scholen en de jury. Ook heeft de inspectie een extern evaluatieonderzoek uit laten voeren¹.

Voor het traject Excellente Scholen 2015 heeft de inspectie 210 aanmeldingen ontvangen. Daarvan hebben 130 scholen dan wel schoolsoorten het predicaat toegekend gekregen: 44 in het primair onderwijs, 19 in het speciaal onderwijs en 67 predicaten in het voortgezet onderwijs. Zij mogen zich drie jaar lang excellent noemen. Wij zien dat steeds meer scholen zich aanmelden én het predicaat Excellente School ontvangen. In het jaar 2014 werden 106 predicaten uitgereikt (bij 187 aanmeldingen), in 2013 waren dat er 76 (bij 141 aanmeldingen) en in 2012 lag het aantal predicaten nog op 57 (bij 165 aanmeldingen).

Figuur 2.1a Overzicht aantal aanmeldingen en predicaten

De inspectie en de jury Excellente Scholen streven naar brede toegankelijkheid en diversiteit, zowel wat betreft de excellentieprofielen als de regionale spreiding van scholen. Toch blijven sommige regio's naar verhouding achter met het aantal aanmeldingen en predicaten, zoals bijvoorbeeld de provincies Groningen en Friesland. Uit de resultaten van het externe evaluatieonderzoek blijkt dat scholen in het Noorden wat minder vaak goed op de hoogte te zijn van het traject. Het huidige traject Excellente Scholen 2016 laat zien dat de regionale spreiding van de aangemelde scholen is verbeterd.

¹ Wel, J. van der, M. Snijdwint en N. Mol. (2016). Extern evaluatieonderzoek traject excellente scholen. Amsterdam: Regioplan.

2.2

De jury

In de eerste fase van het traject Excellente Scholen onderzoekt de inspectie de algemene onderwijskwaliteit van de scholen die zich hebben aangemeld. Na deze screening beoordeelt de jury de excellentieprofielen. De nieuwe jury is, onder het voorzitterschap van mevrouw drs. G.M.C. de Ranitz, op een vergelijkbare wijze te werk gegaan als de jury die de scholen tot en met 2014 heeft beoordeeld. Scholen verzorgden net als voorheen een presentatie om hun excellentieprofiel verder toe te lichten en werden vervolgens na de zomer door een delegatie van juryleden bezocht.

Eén van de doelstellingen van het predicaat is het erkennen en waarderen van goed presterende scholen in Nederland. Na toekenning van de predicaten heeft de inspectie de jury gevraagd om terug te blikken op het traject. De jury kijkt positief terug op de afgelopen periode: ze ziet passie en bevlogenheid bij deelnemende scholen en is enthousiast over de professionaliteit van het team Excellente Scholen. In vergelijking met voorgaande jaren lag bij de beoordeling de nadruk meer op het excellentieprofiel. Hier is volgens de jury blijvende aandacht voor nodig. Sommige scholen hadden namelijk moeite met het formuleren van een duurzaam en duidelijk herkenbaar excellentieprofiel, terwijl andere zich te eenzijdig richtten op een goede algemene onderwijskwaliteit. De jury gaat daarom bij toekomstige beoordelingen sterker naar het excellentieprofiel kijken; enkel de inspectie beoordeelt de algemene onderwijskwaliteit. Ook gaf de jury aan dat de schoolpresentaties van beperkte toegevoegde waarde waren voor het beoordelen van de excellentieprofielen. Er was niet altijd voldoende interactie tussen scholen en juryleden, waardoor het voor juryleden soms lastig was om helder te krijgen waar zij tijdens de schoolbezoeken naar moesten kijken. Vanaf dit jaar – het traject Excellente Scholen 2016 – is dit onderdeel vervangen door een dialoog.

2.3

De scholen

Deelnemende scholen zijn over het algemeen zeer tevreden met hoe het traject het afgelopen jaar is verlopen. Zo worden juryleden gezien als betrouwbaar, deskundig en competent, en is de informatievoorziening vanuit het team Excellente Scholen van de inspectie als prettig ervaren. Uit de resultaten van het evaluatieonderzoek Excellente Scholen dat Regioplan in opdracht van de inspectie heeft uitgevoerd, blijkt dat de drie voornaamste redenen van aanmelden zijn dat: 1) scholen al eerder het predicaat hebben verkregen en dat willen continueren, 2) zij het belangrijk vinden dat (de kwaliteit van) de school wordt getoetst door een externe partij en 3) scholen het belangrijk vinden dat zij erkenning krijgen van geleverde prestaties. Verreweg het grootste deel van de scholen noemt de gevolgen van het ontvangen van het predicaat (overwegend) positief. Zo zijn leerlingen en ouders trots op de prestaties van de school en groeit het zelfbewustzijn: scholen worden zich bewuster van datgene waar zij in uitblinken en durven dit naar buiten toe uit te dragen. Veertig procent van de scholen geeft ook aan dat sinds de uitreiking van het predicaat meer leerlingen zich bij de school hebben aangemeld.

Het predicaat vormt volgens de scholen die het uitgereikt hebben gekregen een goede stimulans en uitdaging om de school(kwaliteit) te blijven ontwikkelen. Dit geldt ook voor scholen die aan het traject hebben deelgenomen maar uiteindelijk niet als excellent zijn beoordeeld. Zij zijn trots op wat er is bereikt en worden, met het juryrapport als aanknopingspunt, gestimuleerd om verder te werken aan excellent onderwijs. Tegelijkertijd laten sommige andere scholen weten dat het uitblijven van het predicaat bijna voelt alsof deelname voor niets is geweest. In de praktijk zien we dat het traject Excellente Scholen veel energie teweeg brengt bij schoolleiders, leraren, leerlingen en ouders. Zij tonen ongelooflijk veel inzet en

dragen bij aan een (onderwijs)cultuur waar blijvend wordt gekeken naar wat goed gaat en vooral ook naar wat beter kan.

Uit de resultaten van het evaluatieonderzoek van Regioplan onder de niet deelnemende scholen blijkt dat zij er vaak bewust voor kiezen om zich niet aan te melden. De twee belangrijkste redenen om deelname niet te overwegen zijn dat scholen maar beperkt de meerwaarde zien van het predicaat Excellente School en dat zij de voorkeur geven om zich (eerst) op andere zaken te richten. Onvoldoende bekendheid met het traject en/of het predicaat kan hierbij een rol spelen. Tegelijkertijd geeft een groot deel van de scholen ook aan dat zij iets verwachten te kunnen leren van scholen die het predicaat hebben ontvangen. In contact komen met deze scholen is volgens hen een goede manier om ervaringen uit te wisselen en scholen te laten zien wat de (positieve) effecten zijn van deelname. Wij willen deze uitwisseling stimuleren door het 'leren van elkaar' in de toekomst een centralere plaats binnen het traject Excellente Scholen te geven.

3 Vooruitblik

3.1 Traject Excellente Scholen 2016

Inmiddels is de inspectie gestart met het traject Excellente Scholen 2016. Scholen konden zich van 1 februari tot 4 maart 2016 via de website van de inspectie aanmelden. Na de vooraanmelding vulden zij een uitgebreid zelfevaluatie- en aanmeldingsformulier in. Om beter te kunnen aansluiten bij de vernieuwingen in het toezicht was voor het eerst (expliciete) toestemming nodig van het schoolbestuur voor deelname. Het bestuur is immers eindverantwoordelijk voor de kwaliteit en continuïteit van het onderwijs op de betreffende school.

Het predicaat is sinds afgelopen jaar niet één maar drie jaar geldig. Dit was logischerwijs ook terug te zien in het aantal aanmeldingen voor het traject 2016, 115 in totaal. Er kwamen bij de inspectie 51 aanmeldingen vanuit het primair onderwijs binnen, 6 vanuit het speciaal onderwijs en 58 vanuit het voortgezet onderwijs. De inspectie deed de afgelopen tijd onderzoek naar de algemene onderwijskwaliteit van de aangemelde scholen, aangezien een voorwaarde voor excellentie is dat een school algemeen goed onderwijs biedt. Daartoe werden verschillende aspecten beoordeeld, zoals de onderwijsresultaten, de kwaliteitszorg en ambitie, en het schoolklimaat. De resultaten van dit onderzoek zijn voorgelegd aan de jury Excellente Scholen.

Tot de zomer vinden op verschillende momenten dialogen plaats tussen juryleden en scholen. Dit in plaats van de schoolpresentaties die in het verleden werden gegeven. Wij streven hiermee naar meer interactie tussen juryleden en scholen, zodat de focus vooral ligt op de excellentieprofielen die zijn aangedragen.

In het najaar wordt, voor scholen die eerder aan het traject hebben deelgenomen, naar verwachting een begin gemaakt met het vernieuwde 'leren van elkaar'. Scholen krijgen zo meer de ruimte inspiratie op te doen en ervaringen uit te wisselen.

Gedurende dezelfde periode bezoeken juryleden de aangemelde scholen. Zij stellen een rapport op met gegevens uit de aanmeldfase, het onderzoek naar de algemene onderwijskwaliteit en de bevindingen van het schoolbezoek. Aan de inspecteur-generaal van het Onderwijs wordt daarna advies gegeven over welke scholen in aanmerking komen voor het predicaat. De bekendmaking van excellente scholen vindt naar verwachting plaats in januari 2017. De scholen die het predicaat ontvangen mogen zich Excellente School 2016-2018 noemen.

